

9

Kuusikkovertailut kehitysvammahuollon, lastensuojelun ja toimeentulotuen osalta

HEL 2013-012494 T 00 01 01

Päätösehdotus

Sosiaali- ja terveyslautakunta päättäneen merkitä tiedoksi kehitysvammahuollon, lastensuojelun ja toimeentulotuen Kuusikkovertailut.

Esittelijä

Kuusikko muodostuu Suomen kuudesta väkiluvultaan suurimmasta kaupungista. Väestömäärän mukaisessa järjestyksessä Kuusikkoon kuuluvat Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Turku ja Oulu. Kuusikossa vertaillaan kaupunkien sosiaali- ja terveyspalveluja ja vuonna 2013 Kuusikkovertailu tuotetaan lasten päivähoidosta, lastensuojelusta, aikuissosiaalityöstä, päihdehuollosta, kehitysvammahuollosta, vammaispalveluista sekä vanhuspalveluista.

Kuusikkovertailun tiedot asiakasmääristä, suoritteista, henkilöstöstä ja kustannuksista on pääasiassa koottu kuntien omista tietojärjestelmistä ja tilinpäätöksistä ja eri kaupunkien tiedonkeruulle ja analysoinnille on pyritty sopimaan mahdollisimman yhtenäiset määritelmät. Kuitenkin kuntien palvelujärjestelmän ja palvelujen järjestämistapojen erojen vuoksi kustannusten yhdenmukainen vertailu on vaikeaa. Kuusikkoraporttien vertailussa on tarkoituksenmukaista tarkastella kustannuseroja yhtäaikaaisesti myös Kuntaliiton julkaiseman Suurten kaupunkien terveydenhuollon kustannusvertailuraportin 2012 kanssa.

Tässä vertailtavana ovat kehitysvammahuollon, lastensuojelun ja toimeentulotuen Kuusikkoraportit. Päihdehuollon, vammaispalvelujen ja vanhuspalvelujen vertailuraportit on esitelty sosiaali- ja terveyslautakunnalle 3.9.2013.

Kehitysvammahuollon Kuusikkoraportin keskeiset tulokset

Kuusikko-työryhmän kehitysvammahuollon raportissa tarkastellaan pääasiassa kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) mukaisia palveluja. Tarkasteltavat palvelut ovat kehitysvammaisten henkilöiden laitoshoido, asumispalvelut eli autettu, ohjattu ja tuettu asuminen, perhehoito sekä työ- ja päivätoiminta. Lisäksi omaishoidon tuen vapaapäiviin liittyvä lyhytaikaishoito on mukana Helsingin, Espoon ja Turun tiedoissa, sillä sen kustannukset sisältyvät kehitysvammahuollon kuluihin (laki omaishoidon tuesta 937/2005).

Kehitysvammahuollon palvelujen järjestämiseen ja käyttöön vaikuttavat useat ajankohtaiset hankkeet ja tavoiteohjelmat. Valtioneuvosto teki 21.1.2010 periaatepäätöksen ohjelmasta kehitysvammaisten asumisen ja siihen liittyvien palvelujen järjestämiseksi ja linjasi vuonna 2012, että kehitysvammahuollon laitospalvelut käytännössä lakkautetaan vuoteen 2020 mennessä (STM 2012). Lisäksi 1.9.2009 voimaan tulleet muutokset vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettuun lakiin (380/1987) asettivat vammaispalvelulain ensisijaiseksi kehitysvammalakiin nähden. Lainmuutos tarkoittaa käytännössä sitä, että asiakkaan oikeus asumis- ja päivätoimintapalveluihin on entisestään vahvistunut (subjektiivinen oikeus). Muutos toi lisäksi kehitysvammaiset asiakkaat henkilökohtaisen avun piiriin. Tehdyt muutokset nostavat kehitysvammahuollon kustannuksia tulevaisuudessa.

Vuonna 2012 Kuusikon kehitysvammahuollon palvelujen kokonaisasiakasmäärä oli 6 065, mikä on 111 asiakasta enemmän kuin edellisvuonna. Helsingissä asiakkaita oli 1 923 ja asiakasmäärä nousi edellisvuodesta 1,7 %:lla. Kuusikon deflatoidut nettokustannukset kasvoivat edellisvuodesta 3,7 %, ollen yhteensä noin 198 miljoonaa euroa. Helsingin osalta kustannusten nousu oli Kuusikon vähäisin (0,5 %). Kokonaiskustannukset olivat vuonna 2012 Helsingissä 72 miljoonaa euroa. Helsingin deflatoidut kustannukset ovat nousseet viidessä vuodessa Kuusikko-kunnista kaikkein vähiten (3,5 %).

Kehitysvammahuollon kokonaiskustannuksista asiakaskohtaisten nettokustannusten muutos (1,9 %) vuosina 2011–2012 oli alle Kuusikon keskiarvon (4,9 %). Helsingissä kunnallisesti tuotettujen palvelujen osuus kehitysvammahuollon käyttöpäivistä (54,1 %), oli Oulun (67,4 %) jälkeen Kuusikko-kuntien toiseksi suurin ja yli Kuusikon keskiarvon (43,1 %). Vuosina 2011–2012 laitoshoidon nettokustannukset laskivat kaikkein eniten Helsingissä (-12,2 %), Kuusikon keskiarvon ollessa -5,5 %. Autetun asumisen nettokustannusten muutos (13,1 %) 2011–2012 sen sijaan, oli Kuusikon keskiarvon (11,3 %) yläpuolella. Käyttöpäivän hinta (151€/pv) oli myös kuusikkohinnan yläpuolella (143 €/pv). Vaikka ohjatun asumisen käyttöpäivän hinta oli Kuusikko-kuntien korkein (83/62 €), oli Helsingin hinnannousu (6,4 %) vuosina 2011–2012 alle Kuusikko-kuntien keskiarvon (9,3 %). Tuetun asumisen osalta nettokustannusten nousu oli Kuusikon vähäisin (0,9 % 8,9 %), vaikka käyttöpäivän hinta ylittikin kuntien keskiarvon, ollen kolmanneksi korkein Espoon ja Vantaan jälkeen. Helsingissä työ- ja päivätoiminnassa asiakasmäärät nousivat keskimäärin 2,8 % mikä oli myös Kuusikon keskiarvo. Käyttöpäivän nettokustannus Helsingissä (88 €/pv) oli Kuusikon kolmanneksi korkein, Espoon ja Vantaan jälkeen.

Helsingissä on muita kuntia suuremmat kehitysvammahuollon kustannukset ja asiakasmäärät. Merkittävää viimeisen viiden vuoden aikana on ollut, että Helsinki on onnistunut saamaan kehitysvammahuollon kustannusten nousun hyvin hallintaan. Palvelujärjestelmän muutos laitoshoidosta yksilölliseen asumiseen kustannustietoisesti tulee kuitenkin jatkossa olemaan suuri haaste.

Lastensuojelun Kuusikkoraportin keskeiset tulokset

Lastensuojelun Kuusikkoraportissa tarkastellaan lastensuojelulain mukaisia lastensuojeluprosessin vaiheita, palveluja ja kustannuksia. Tarkasteltavat palvelut ja lastensuojeluprosessin vaiheet ovat lastensuojeluilmoituksen käsittely ja lastensuojelutarpeen selvitys, lastensuojelun avohuolto ja sijaishuolto sekä jälkihuolto.

Helsingissä tehtiin yli 13 000 lastensuojeluilmoitusta (Kuusikkokunnat yhteensä 38 000) ja ne olivat kohdistuneet yli 7 300 lapseen (Kuusikkokunnat 11 000). Asiakkuus päättyi lastensuojelutarpeen selvitykseen yli puolella (52 %) Helsingissä ja Oulussa Kuusikkokuntien keskiarvon ollessa 45,5 %. Lastensuojeluilmoituksen kohteena olleiden lasten osuus 0-17 – vuotiaista oli 7,4 %, mikä on Kuusikkokuntien keskiarvoa 7,2 %. Pääkaupunkiseudun kunnista Espoossa lastensuojelun asiakkaana olevien osuus 0-17- vuotiaista oli 4,7 % ja Vantaalla 9,5 %.

Kaikissa Kuusikko-kunnissa lastensuojeluilmoituksia tehtiin eniten yläasteikäisistä nuorista. Lastensuojeluilmoitusten kohteena olevista lapsista oli Helsingissä suurimpana ikäryhmänä 16–17-vuotiaat, joiden osuus samanikäisestä väestöstä oli 13 %. Lastensuojeluilmoituksen kohteena olevien lasten osuus samanikäisestä väestöstä nousi kaikissa Kuusikkokunnissa vuosien 2008 ja 2012 välillä.

Lastensuojeluilmoitusten suurimmat syyt olivat kehitystä vaarantavat olosuhteet 52 %, lapsen oma käyttäytyminen 34 % sekä lapsen hoidon ja huolenpidon tarve 14 %. Lastensuojeluilmoitusten suurimmat syyt ja niiden jakautuminen olivat samansuuntaiset kaikissa Kuusikkokunnissa.

Helsingin lastensuojelun deflatoidut kokonaiskustannukset kasvoivat edellisvuodesta 0,6 % ollen lähes 130 milj. euroa. Kustannusten nousu 0,6 % oli vähemmän kuin Kuusikkokunnissa keskimäärin (3,8 %). Pääkaupunkiseudun kunnissa Vantaalla kokonaiskustannukset kasvoivat keskiarvoa enemmän 5,1 %, kun taas Espoo oli Kuusikkokunnista ainoa, jossa kokonaiskustannukset pienenivät 0,6 %. Väestömäärään 0-17- vuotiaisiin suhteutettuna Helsingin asiakaskohtaiset kustannukset olivat Turun jälkeen korkeimmat, 1 314 euroa lasta kohti (Kuusikkokuntien keskiarvo 1 102 euroa).

Lastensuojelun asiakkaina oli 9 427 lasta (0-17 -vuotiaat) ja asiakasmäärä kasvoi 2,4 %:lla edellisvuodesta. Kasvu oli maltillista verrattuna Kuusikon keskiarvoon, joka oli 11,4 %. Asiakkaiden määrä nousi eniten Espoossa 11,3 % ja Vantaalla 9,6 %.

Avohuollon asiakkaina oli vuoden aikana 8 277 lasta. Näistä yli puolet oli uusia asiakkuuksia vuonna 2012 (4 454). Uusista asiakkuuksista yli puolet 52 % päättyi lastensuojelutarpeen selvittämiseen (Kuusikko 45,5 %). Avohuollon kustannukset nousivat 1,5 % Kuusikkokuntien kustannusten kasvun keskiarvon ollessa 0,4 %.

Sijoitettuja lapsia oli 1958. Kuusikkokunnista Helsinki oli ainoa, jossa sijoitettujen lasten määrä vähentyi. Sijoitettujen lasten määrä vähentyi 1,9 %:lla, kun Kuusikkokunnissa sijoitettujen lasten määrä kasvoi keskimäärin 1,6 %. Sijaishuollon kustannukset nousivat edellisvuodesta 0,3 % Kuusikkokuntien keskimääräisen kustannusten nousun ollessa 3,4 %. Kuusikkokunnista sijaishuollon kustannukset pienenivät vain Espoossa. Uusia sijoituspäätöksiä tehtiin 1 410. Sijoituspäätöksistä yhtä suuri tehtiin osa kiireellisenä ja avohuollon tukitoimena (43 %). Huostaanottona sijoitus alkoi 15 prosentilla lapsista.

Lastensuojelulain mukaan lapsen sijaishuolto on järjestettävä ensisijaisesti perhehoidossa. Helsingissä perhehoidon osuus sijaishuollon hoitovuorokausista oli 55,6 %, joka on suurempi kuin Kuusikkokuntien keskimääräinen osuus 53,6 %. Laitoshoidossa Helsingin omien laitosten osuus oli lähes yhtä suuri (23 %) kuin ostopalvelulaitosten (22 %). Kuusikkokunnissa kuntien laitosten osuus oli keskimäärin 14 % ja ostopalvelulaitosten osuus 32 %.

Jälkihuollossa oli 950 nuorta. Jälkihuollossa olleiden osuus 18–20-vuotiaista oli 4,4 %, osuus oli korkein Kuusikkokunnissa. Pääkaupunkiseudun kunnista Espoossa oli jälkihuollossa 2,4 % ja Vantaalla 2,8 % samanikäisestä väestöstä.

Toimeentulotuen Kuusikkoraportin keskeiset tulokset

Toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien määrät kasvoivat Kuusikkokunnissa Turkua lukuun ottamatta vuoteen 2011 verrattuna. Eniten tukea saaneiden määrä nousi Vantaalla (3,9 %), Helsingissä (3,5 %) ja Espoossa (3,5 %). Helsingissä toimeentulotukea sai, pois lukien pakolaiset, paluumuuttajat ja turvapaikanhakijat, 39 575 taloutta, joissa asui yhteensä 57 314 henkilöä. Tukea saaneita henkilöitä oli Helsingin väestöstä 9,6 %, mikä Tampereen lisäksi on Kuusikkokuntien korkein osuus. Vantaalla vastaava osuus oli 9,4 % väestöstä ja Espoossa 7,1 %. Kuusikko-kuntien asukkaista 8,8 % sai toimeentulotukea vähintään yhden kerran vuonna 2012.

Toimeentulotuen saajien keskimääräinen perhekoko oli Helsingissä 1,45 henkilöä. Yksinasuvien osuus tuen saajista oli Helsingissä suurin (77,7 %). Tyypillisin toimeentulotuen saaja Helsingissä oli yksinasuva, 35–49 –vuotias mies. Toimeentulotukea saavissa perheissä asui 14 097 lasta, mikä oli 14,5 % Helsingin alle 18- vuotiaasta väestöstä.

Noin kolmannes Helsingin toimeentulotuen saajista oli uusiksi katsottuja tuensaajia, jotka eivät olleet saaneet tukea vuosina 2011–2012. Uusien tuensaajien määrä kasvoi 4,4 %:lla edellisvuodesta. Tyypillisin uusi tuensaaja oli alle 25 -vuotias nuori. Pitkäaikaisesti, vuoden jokaisena kuukautena toimeentulotuen tarpeessa oli 11 905 helsinkiläistä taloutta. Helsingissä pitkäaikaisen toimeentulotuen saajien osuus tuensaajista oli selkeästi korkeampi kuin muissa Kuusikko-kunnissa. Sen sijaan lyhytaikaisesti tukea saaneita oli vähiten.

Vertailukuntien toimeentulotuen saajista lähes 60 prosenttia oli työttömiä. Eläkkeellä olevia oli Helsingissä suhteellisesti eniten (14,3 % tuensaajista). Helsingissä tulottomien kotitalouksien osuus oli muita kuntia suurempi, 26 %. Vastaavat osuudet olivat Vantaalla 19,8 % ja Espoossa 14,4 %.

Toimeentulotuen kokonaiskustannukset ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia olivat Helsingissä 145 721 330 euroa vuonna 2012. Kokonaiskustannukset kasvoivat 12,7 % edellisvuodesta. Kustannukset sekä kotitaloutta että henkilöä kohden nousivat kaikissa Kuusikko-kunnissa. Pääkaupunkiseudun kunnissa kustannukset olivat muuta Kuusikkoa korkeammat, mitä selittää pitkäaikainen toimeentulotuen tarve, tulottomien määrä ja muita Kuusikko-kuntia korkeammat asumiskustannukset. Helsingissä vuosikustannukset kotitaloutta kohti olivat 3 682 euroa. Vantaalla kustannukset kotitaloutta kohden olivat 3 994 euroa ja Espoossa 4 143 euroa.

Toimeentulotuesta myönnettiin Helsingissä täydentävänä toimeentulotukena 7,2 % ja ehkäisevänä tukena 3,0 %. Ehkäisevän toimeentulotuen osuus noudattelee Kuusikon keskiarvoa (2,9 %). Vuonna 2012 Helsingissä tehtiin yhteensä 289 817 toimeentulotukea koskevaa päätöstä. Kielteisten päätösten osuus 9,9 % oli Kuusikko-kuntien pienin. Jaostossa käsiteltiin 771 muutoksenhakua, mikä oli 0,27 % päätöksistä.

Kasvanut toimeentulotukihakemusten määrä ja niiden käsittely lakisääteisessä seitsemän arkipäivän määräajassa lisää paineita kuntien etuuskäsittelyyn.

Terveysvaikutusten arviointi

29.10.2013

Asian laadun vuoksi terveysvaikutusten arviointia ei tehdä.

Esittelijä

virastopäällikkö
Matti Toivola

Lisätiedot

Maria Kahila, erityissuunnittelija, puhelin: 310 43087
maria.kahila(a)hel.fi